

ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT

BÙI THỊ ÁNH TUYẾT

**KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH
THEO PHÁP LUẬT VIỆT NAM**

Chuyên ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 8 38 01 07

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT HỌC

QUẢNG TRỊ, NĂM 2020

Công trình được hoàn thành tại:
Trường Đại học Luật, Đại học Huế

Người hướng dẫn khoa học: **TS. HỒ THỊ VÂN ANH**

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận
văn thạc sĩ họp tại: Trường Đại học Luật

Vào lúc.....giờ.....ngày.....tháng
năm.....

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Tình hình nghiên cứu.....	2
3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu	4
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	5
5. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu đề tài	5
6. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	6
7. Kết cấu của đề tài.....	6
Chương 1. MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH	7
1.1. Một số vấn đề lý luận về hành vi bán hàng đa cấp bất chính	7
1.1.1. Khái quát về bán hàng đa cấp.....	7
1.1.1.1. Khái niệm, đặc điểm bán hàng đa cấp.....	7
1.1.1.2. Lịch sử hình thành và phát triển hoạt động bán hàng đa cấp.....	7
1.1.2. Khái quát về hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	8
1.1.2.1. Khái niệm, đặc điểm hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	8
1.1.2.2. Các hình thức bán hàng đa cấp bất chính phổ biến hiện nay	9
1.2. Pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	10
1.2.1. Khái niệm, đặc điểm pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính	10
1.2.2. Nội dung pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	11
1.3. Các yếu tố tác động đến thực thi pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính	11
Tiểu kết chương 1	12
Chương 2. THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH	13
2.1. Thực trạng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	13
2.1.1. Quy định về dấu hiệu nhận biết hành vi bán hàng đa cấp bất chính .	13
2.1.2. Quy định về trách nhiệm phối hợp của cơ quan nhà nước trong hoạt động kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	13
2.1.3. Quy định về xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính	14
2.2. Thực tiễn áp dụng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	15

2.2.1. Kết quả áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính	15
2.2.2. Những tồn tại và nguyên nhân của thực tiễn áp dụng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính	16
2.2.2.1. Những tồn tại trong thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính	16
2.2.2.2. Nguyên nhân của những tồn tại trong thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	17
Tiểu kết chương 2.....	18
Chương 3. ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO HIỆU QUẢ TỔ CHỨC THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH	19
3.1. Định hướng hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	19
3.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	19
3.2.1. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	19
3.2.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.....	21
Tiểu kết chương 3.....	22
KẾT LUẬN CHUNG	23
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	25

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Như một xu hướng tất yếu trong tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế, hiện nay ngày càng có nhiều phương thức kinh doanh mới, lạ xuất hiện như kinh doanh qua các trang mạng; mô hình kinh doanh dựa trên nền tảng công nghệ; mô hình sản xuất theo yêu cầu của khách hàng đại chúng hay là mô hình sản xuất sản phẩm giá rẻ, v.v. Trong đó, nổi bật và phổ biến hơn cả là mô hình bán hàng đa cấp hay còn được gọi là kinh doanh đa cấp.

Xét về bản chất kinh doanh thì hình thức đa cấp là mô hình kinh doanh tiên tiến có nhiều điểm ưu việt so với mô hình kinh doanh truyền thống. Hình thức kinh doanh này được nhiều chuyên gia kinh tế, marketing và truyền thông đánh giá là phương pháp marketing thông minh, giúp doanh nghiệp xây dựng được hệ thống đại lý gắn kết, bán hàng hiệu quả và giảm chi phí quảng cáo. Do những ưu điểm vượt trội mà phương thức kinh doanh này trở nên phổ biến, phát triển và bùng nổ nhanh chóng. Hệ quả là làm phát sinh rất nhiều các quan hệ xã hội phức tạp không chỉ giữa bản thân doanh nghiệp với khách hàng mà còn là giữa những người tham gia bán hàng với doanh nghiệp, giữa những người tham gia bán với nhau.

Trên thế giới, phương thức tiêu thụ sản phẩm theo hình thức đa cấp xuất hiện vào những năm 70 của thế kỉ XX, và được du nhập vào Việt Nam vào khoảng năm 1998¹. Nhưng phải đến ngày 3/12/2004 hành vi này mới được pháp luật chính thức điều chỉnh thông qua Luật Cạnh tranh năm 2004, có hiệu lực thi hành vào ngày 1/7/2005. Trong đó, Luật ngăn cấm hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Tuy nhiên, hiện nay Luật Cạnh tranh sửa đổi năm 2018 hiện hành không điều chỉnh hành vi bán hàng đa cấp. Theo đó, phương thức kinh doanh này được Nghị định số 40/2018/NĐ-CP điều chỉnh. Các quy định của pháp luật đã thể hiện thái độ của Nhà nước là thừa nhận tính hợp pháp của hoạt động bán hàng đa cấp, đồng thời tạo cơ sở pháp lý cho cơ quan có thẩm quyền tiến hành điều tra, xử lý các hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

¹Nội dung này được trích lại của Lê Tuấn Anh (2009), Pháp luật về chống cạnh tranh không lành mạnh ở Việt Nam, NXB chính trị Quốc gia, tr197, theo đó: Bán hàng đa cấp là phương thức phân phối sản phẩm xuất hiện lần đầu tiên ở nước ta vào năm 1998, bằng việc Trung tâm kinh doanh Trang thiết bị y tế Incomat (thuộc Tổng công ty xuất - nhập khẩu Sài Gòn Incomex) đi tiên phong trong việc thử nghiệm phương thức này tại thành phố Hồ Chí Minh với sản phẩm nệm từ được quảng cáo với khả năng cải thiện sức khỏe người sử dụng. Đến năm 2002, phương thức bắt đầu có những manh gia, gây thiệt hại cho người tiêu dùng;

Tuy nhiên, qua khảo sát, phân tích thực tiễn hoạt động bán hàng đa cấp nhận thấy, các quy định pháp luật nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất, tạo lỗ hổng cho hành vi vi phạm. Trong khi đó, thực tế cho thấy hoạt động bán hàng đa cấp xuất hiện ngày càng nhiều và không ngừng biến tướng theo chiều hướng tiêu cực, nhiều chủ thể đang lợi dụng các khe hở của pháp luật để thực hiện các hành vi bất chính, xâm phạm đến quyền và lợi ích hợp pháp của các chủ thể khác. Bên cạnh đó, nhận thức của cơ quan quản lý nhà nước về bản chất kinh tế - pháp lý của hoạt động kinh doanh đa cấp chưa thật sự đầy đủ, kinh nghiệm còn hạn chế, gây nên nhiều lúng túng, thiếu thống nhất và đồng bộ trong vấn đề xây dựng và thực thi các quy định của pháp luật. Vì lẽ đó, cần thiết phải có những nghiên cứu nghiêm túc, chuyên sâu và toàn diện nhằm xây dựng đầy đủ cơ sở lý luận và thực tiễn cho việc đề xuất các giải pháp hoàn thiện các quy định của pháp luật góp phần kiểm soát hiệu quả hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn. Từ những lý do đó, tác giả đã quyết định lựa chọn đề tài: **“Kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính theo pháp luật Việt Nam”** làm Luận văn thạc sĩ.

2. Tình hình nghiên cứu

Thứ nhất, Luận văn thạc sĩ liên quan. Ở cấp độ Luận văn thạc sĩ đã có công trình nghiên cứu của tác giả Ninh Thị Minh Phương (2012), *“Pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính ở Việt Nam”*, Luận văn thạc sĩ Luật Kinh tế thực hiện tại Đại học quốc gia Hà Nội. Công trình nghiên cứu này đã làm sáng rõ những vấn đề lý luận về bán hàng đa cấp bất chính và pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính. Phân tích, đánh giá thực trạng pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính và thực tiễn áp dụng pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính ở Việt Nam. Từ đó, đề xuất các phương hướng, giải pháp hoàn thiện pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính. Đây là công trình nghiên cứu được xem là đầy đủ và hoàn thiện nhất về pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính. Tuy nhiên, công trình này chỉ mới đề cập đến tổng quan các quy định pháp luật mà chưa chỉ ra được vấn đề kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Trong công trình nghiên cứu của mình, tác giả kế thừa được một số nội dung có liên quan đến những vấn đề lý luận về bán hàng đa cấp bất chính và pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính, đánh giá thực trạng pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính, và một số giải pháp hoàn thiện để hoàn thiện công trình của mình.

Thứ hai, các bài viết nghiên cứu trao đổi. Trước hết có thể kể đến công trình nghiên cứu của các tác giả: (i) Nguyễn Văn Vinh (2016), *“Thực trạng vi phạm pháp luật về kinh doanh đa cấp ở Việt Nam và giải*

pháp khắc phục”, Tạp chí Khoa học giáo dục Cảnh sát nhân dân số 83. Bài viết này đã đề cập đến các nguyên nhân gây ra sự vi phạm trong lĩnh vực bán hàng đa cấp từ đó đề xuất các giải pháp hoàn thiện. Căn cứ vào đó, tác giả vận dụng kết quả nghiên cứu này để triển khai phần đánh giá thực trạng và giải pháp trong Luận văn của mình; (ii) Lê Văn Sua (2010), “*Hành vi bán hàng đa cấp bất chính theo Luật cạnh tranh 2004 và kiến nghị*”, đăng tại trang thông tin điện tử Bộ Tư pháp. Cũng giống như bài viết được đề cập ở trên, Nghiên cứu của tác giả Lê Văn Sua cũng đã đề xuất các kiến nghị để công tác quản lý, kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính được hiệu quả và đồng bộ hơn trong thực tiễn dựa trên các quy định của pháp luật và tham khảo kinh nghiệm của một số nước trên thế giới. Một số kết quả nghiên cứu trong công trình này, tác giả sẽ kế thừa nhằm đề xuất các giải pháp nâng cao hiệu quả kiểm soát bán hàng đa cấp trong Luận văn của mình.

Thứ ba, công trình nghiên cứu là sách chuyên khảo. Liên quan đến đề tài nghiên cứu có công trình của Lê Anh Tuấn bàn về “*Pháp luật về chống cạnh tranh không lành mạnh ở Việt Nam*”, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia năm 2008. Trong công trình này, tác giả đã đánh giá được thực trạng pháp luật về hành vi cạnh tranh không lành mạnh theo Luật Cạnh tranh 2004 trong đó có hành vi bán hàng đa cấp. Cùng với công trình của Lê Anh Tuấn thì tác giả Lê Danh Vĩnh cũng đã có những nghiên cứu về lý luận cũng như thực tiễn về hành vi bán hàng đa cấp trong cuốn sách “*Pháp luật cạnh tranh tại Việt Nam*” của nhà xuất bản Tư Pháp, Hà Nội năm 2010. Trong công trình nghiên cứu của mình, tác giả kế thừa các kết quả nghiên cứu trên đây nhằm làm rõ lịch sử phát triển cũng như bản chất của hành vi bán hàng đa cấp bất chính ở chương 1.

Thứ tư, về các bài báo, bản tin, Lê Vân (2017), “*Cả nước chỉ còn 36 doanh nghiệp đa cấp, trang thông tin điện tử của tạp chí tài chính*”. Trong bài báo này, tác giả đã thống kê cụ thể về tình hình hoạt động đa cấp trên lãnh thổ nước Việt Nam từ cuối năm 2015 đến tháng 9 năm 2017. Từ đó đánh giá các thành tựu đã đạt được cũng như đưa ra các kiến nghị nhằm hoàn thiện công tác quản lý hoạt động bán hàng đa cấp, đồng thời nâng cao hiệu quả kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn. Kết quả nghiên cứu trong công trình này đã cung cấp một cái nhìn tổng quan về hoạt động quản lý bán hàng đa cấp trong giai đoạn kể từ sau khi hàng loạt các văn bản hướng dẫn thi hành luật Cạnh tranh được sửa đổi, bổ sung; Bài viết của tác giả Lê Huy (2016), Liên Kết Việt và cú lừa từ bộ quần áo quân đội 1 triệu đồng, báo điện tử

của Đài tiếng nói Việt Nam. Nghiên cứu này đã cung cấp cho độc giả cái nhìn tổng quát và cụ thể về quá trình lừa đảo núp dưới bóng đa cấp của Công ty cổ phần sản xuất và thương mại Việt Nam. Từ một công ty được thành lập hợp pháp hoạt động trong lĩnh vực bán hàng đa cấp, sau đó biến tướng thật hoành tráng dưới vỏ bọc của Bộ Quốc Phòng để thực hiện các chiêu trò nhằm tuyên truyền việc trả hoa hồng siêu cao. Kết quả nghiên cứu trong các công trình trên đây được tác giả kế thừa, đặc biệt là các số liệu liên quan để làm rõ thực tiễn hoạt động bán hàng đa cấp bất chính tại chương 1 của Luận văn.

Ngoài các công trình nghiên cứu tiêu biểu trên, hiện nay còn có rất nhiều các công trình nghiên cứu khác về lĩnh vực bán hàng đa cấp bất chính. Tuy nhiên, qua khảo sát các công trình nêu trên nhận thấy, hầu hết các công trình này chủ yếu tập trung nghiên cứu nội dung quy định của pháp luật về hoạt động bán hàng đa cấp, hành vi bán hàng đa cấp bất chính, thực trạng và đề xuất giải pháp. Thậm chí, một số công trình mới chỉ dừng lại ở việc liệt kê các quy định của pháp luật khi điều chỉnh hành vi bán hàng đa cấp bất chính mà chưa có công trình nghiên cứu chuyên sâu, toàn diện về vấn đề kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Do đó, trên cơ sở tham khảo, kế thừa một số nội dung trong các nghiên cứu nêu trên, Luận văn tiếp tục đánh giá, phân tích một cách toàn diện, chuyên sâu để làm rõ những bất cập và tồn tại, từ đó xây dựng cơ sở lý luận khoa học đầy đủ nhằm đưa ra các giải pháp đồng bộ, đầy đủ góp phần hoàn thiện quy định của pháp luật nhằm nâng cao hiệu quả kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn.

3. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục tiêu nghiên cứu: Đề tài hướng đến phân tích và đánh giá các vấn đề lý luận cũng như thực tiễn kiểm soát hoạt động bán hàng đa cấp bất chính nhằm chỉ ra bất cập của pháp luật, từ đó đề xuất các giải pháp hoàn thiện pháp luật nhằm kiểm soát hiệu quả hành vi bán hàng đa cấp bất chính ở Việt Nam trong thời gian tới.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục tiêu đề ra, đề tài phải thực những nhiệm vụ cụ thể sau :

Thứ nhất, phân tích và làm rõ các khái niệm về: Bán hàng đa cấp; Bán hàng đa cấp bất chính; kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính; pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ hai, phân tích và luận giải sự cần thiết phải kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính bằng pháp luật. Từ đó, chỉ ra được nội dung

kiểm soát của pháp luật đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính và các yếu tố tác động.

Thứ ba, phân tích, đánh giá thực tiễn áp dụng các quy định của pháp luật nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, từ đó chỉ ra bất cập của pháp luật hiện hành.

Thứ tư, trên cơ sở thực trạng các quy định pháp luật, Luận văn phải đề xuất được các giải pháp góp phần hoàn thiện pháp luật nhằm kiểm soát hiệu quả hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn hiện nay.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Đề tài nghiên cứu các quy định của pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính như: Nghị định 40/2018/NĐ-CP ngày 12/3/2018 của Chính phủ, quy định về quản lý hoạt động kinh doanh theo phương thức đa cấp (gọi tắt là Nghị định 40/2018/NĐ-CP); Nghị định 141/2018/NĐ-CP ban hành ngày 8/10/2018, sửa đổi, bổ sung một số điều của các Nghị định quy định xử lý vi phạm pháp luật trong hoạt động kinh doanh theo phương thức đa cấp (gọi tắt là Nghị định 141/2018/NĐ-CP) và các văn bản khác có liên quan. Đồng thời, nghiên cứu thực tiễn áp dụng pháp luật nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính tại Việt Nam.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Thứ nhất, địa bàn nghiên cứu: Đề tài tiến hành nghiên cứu tại Việt Nam.

Thứ hai, thời gian nghiên cứu: Đề tài tập trung nghiên cứu quy định của pháp luật cũng như thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính từ năm 2014 đến 2019.

5. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu đề tài

5.1. Phương pháp luận

Luận văn được thực hiện trên cơ sở của phương pháp luận là phép biện chứng duy vật; quan điểm đường lối, chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

5.2. Phương pháp nghiên cứu đề tài

Thứ nhất, phương pháp phân tích được sử dụng trong Luận văn để trình bày và phân tích các quy định của pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Bên cạnh đó, phương pháp này còn được sử dụng để phân tích số liệu vụ việc điển hình có liên quan đến hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn.

Thứ hai, phương pháp phân tích, tổng hợp, đánh giá được đồng thời sử dụng để tổng hợp những số liệu liên quan từ đó có những đánh giá những kết quả đạt được và những tồn tại trong thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ ba, phương pháp thống kê được sử dụng để thống kê số liệu các vụ việc vi phạm pháp luật trong lĩnh vực bán hàng đa cấp trong giai đoạn từ năm 2014 đến năm 2020.

Thứ tư, phương pháp so sánh được sử dụng trong Luận văn để so sánh quy định của pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính với pháp luật của một số nước điển hình trên thế giới nhằm rút ra các bài học khảo cứu cho việc hoàn thiện pháp luật của Việt Nam.

6. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài

Thứ nhất, về mặt khoa học, Luận văn góp phần làm sáng tỏ thêm các vấn đề lý luận pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Những nghiên cứu, đề xuất của Luận văn góp phần vào việc hoàn thiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ hai, về mặt thực tiễn, kết quả nghiên cứu của Luận văn sẽ là tài liệu tham khảo trong các cơ sở đào tạo luật và các cơ quan ban ngành có liên quan.

7. Kết cấu của đề tài

Ngoài phần mở đầu, kết luận và danh mục tài liệu tham khảo, nội dung của đề tài bao gồm có 3 chương:

Chương 1. Một số vấn đề lý luận về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính và pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Chương 2. Thực trạng pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Chương 3. Giải pháp hoàn thiện, nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Chương 1

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH

1.1. Một số vấn đề lý luận về hành vi bán hàng đa cấp bất chính

1.1.1. *Khái quát về bán hàng đa cấp*

1.1.1.1. *Khái niệm, đặc điểm bán hàng đa cấp*

Hiện nay hoạt động kinh doanh đa cấp được quản lý bởi Nghị định số 40/2018/NĐ-CP. Theo đó, Nghị định này đưa ra khái niệm về bán hàng đa cấp như sau: “*Kinh doanh theo phương thức đa cấp là hoạt động kinh doanh sử dụng mạng lưới người tham gia gồm nhiều cấp, nhiều nhánh, trong đó, người tham gia được hưởng hoa hồng, tiền thưởng và lợi ích kinh tế khác từ kết quả kinh doanh của mình và của những người khác trong mạng lưới*”². Qua đó có thể thấy, hoạt động bán hàng đa cấp có những đặc trưng sau:

Thứ nhất, bán hàng đa cấp là phương thức tiếp thị để bán lẻ hàng hóa. Có thể nói bán hàng đa cấp là phương thức tiếp thị bán lẻ hàng hóa vì hàng hóa sẽ được thực hiện mua bán thông qua mối quan hệ trực tiếp tới người tiêu dùng bởi mạng lưới tiếp thị của doanh nghiệp bán hàng đa cấp, đồng nghĩa với việc doanh nghiệp bán hàng đa cấp sẽ không phải tốn bất kỳ một chi phí nào có liên quan đến việc đầu tư, thành lập, duy trì mạng lưới phân phối dưới dạng cửa hàng giới thiệu sản phẩm hoặc đại lý phân phối theo pháp luật thương mại.

Thứ hai, doanh nghiệp bán hàng đa cấp tiếp thị hàng hoá thông qua những người tham gia được tổ chức ở nhiều cấp khác nhau. Người tham gia bán hàng đa cấp ở đây không phải là nhân viên của doanh nghiệp bán hàng đa cấp mà thường được gọi với tên là các cộng tác viên hoặc nhà phân phối độc lập.

Thứ ba, người tham gia được hưởng tiền hoa hồng, tiền thưởng, lợi ích kinh tế khác từ kết quả bán hàng của mình và của người tham gia khác trong mạng lưới do họ tổ chức ra. Đây chính là động lực mạnh mẽ nhất thúc đẩy và thu hút mọi người tham gia vào mạng lưới bán hàng đa cấp.

1.1.1.2. *Lịch sử hình thành và phát triển hoạt động bán hàng đa cấp*

² Khoản 1 Điều 3 Nghị định 40/2018/NĐ-CP;

Kinh doanh đa cấp (Multi – Level – Marketing) là một phương thức tiêu thụ sản phẩm do nhà hóa học người Mỹ Karl Ranborg (1887 - 1973) sáng tạo ra trong khoảng thời gian từ năm 1927 đến năm 1934³. Theo đó vào năm 1934, ông sáng lập ra công ty Vitamins California. Cuối năm 1939 đầu 1940, Renborg đổi tên công ty thành Nutrilite Products theo tên sản phẩm và vẫn giữ nguyên phương pháp tiêu thụ.

Sau đó, hình thức bán hàng đa cấp được thừa nhận rộng rãi tại nhiều quốc gia trên thế giới với hơn 170 quốc gia và góp phần tăng trưởng kinh tế quốc gia, kể cả những nước phát triển như Hoa Kỳ, Nhật Bản, Trung Quốc, Hàn Quốc, v.v⁴.

Ở Việt Nam, phương thức bán hàng đa cấp bắt đầu xuất hiện lần đầu tiên vào năm 1998, với việc Trung tâm kinh doanh Trang thiết bị y tế Incomat (thuộc Tổng công ty xuất - nhập khẩu Sài Gòn Incomex) đi tiên phong trong việc thử nghiệm phương thức kinh doanh này tại thành phố Hồ Chí Minh với sản phẩm Nệm Từ. Đến thời điểm cuối năm 2004, tại Việt Nam đã có khoảng 20 công ty bán hàng đa cấp phân phối sản phẩm chủ yếu kinh doanh ngành chăm sóc sức khỏe và sắc đẹp⁵. Đến năm 2004, phương thức bán hàng đa cấp chính thức được điều chỉnh Luật Cạnh tranh năm 2004.

1.1.2. Khái quát về hành vi bán hàng đa cấp bất chính

1.1.2.1. Khái niệm, đặc điểm hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Trên thế giới đã có quốc gia đưa ra khái niệm về hành vi này. Như ở Mỹ, theo Hiệp hội Bán hàng trực tuyến Hoa Kỳ thì cho rằng: “Kinh doanh đa cấp bất chính là một chuỗi người nhiều tầng mà trong đó những người thuộc tầng cuối cùng trả tiền cho một vài người ở tầng cao nhất”⁶. Trong khi đó Luật chống mô hình tháp ảo của Hoa Kỳ lại định nghĩa: “Kinh doanh đa cấp bất chính là một kế hoạch mà trong đó người tham gia quan tâm đến quyền được nhận tiền hoa hồng chủ yếu từ việc tuyển người mới tham gia vào mạng lưới hơn là từ tiền bán hàng hóa, cung ứng dịch vụ cho những người tham gia khác hoặc bởi những người tham gia cho người khác”⁷.

³Theo: <https://www.moit.gov.vn/web/guest/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/lich-su-phat-trien-cua-nganh-ban-hang-%C4%91a-cap-8105-1702.html>, truy cập ngày 12/2/2020;

⁴Nguồn: <http://tapchicongthuong.vn/ban-hang-da-cap-va-nhung-van-de-phap-ly-dat-ra-20180124105357427p0c488.htm>, truy cập ngày 15/12/2019;

⁵Nguồn: http://mlma.org.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=63%3Abanhang-a-cp-ti-vit-nam&catid=38&Itemid=77&lang=vi; truy cập ngày 20/12/2019;

⁶ Hà Ngọc Sơn (2006), Luận văn thạc sĩ: “*Pháp luật về kinh doanh đa cấp*”, Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh, tr.14;

⁷Nguồn: http://mlma.org.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=675%3Athay-doi-khuon-kho-phap-ly-dieu-chinh-hoat-dong-bhdc-tai-viet-nam&catid=37&Itemid=93&lang=vi, truy cập 10/1/2020;

Ở Việt Nam, pháp luật không đưa ra khái niệm cụ thể về hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Do đó, để đưa ra khái niệm, cần tiếp cận từ việc giải thích về khái niệm bất chính. Theo Wiktionary Tiếng Việt đã giải nghĩa về thuật ngữ bất chính có nghĩa là không chính đáng, trái với đạo đức, luật pháp. Như vậy có thể hiểu, bán hàng đa cấp bất chính chính là hành vi bán hàng đa cấp trái với đạo đức và pháp luật. Từ các phân tích trên đây, trên cơ sở mục tiêu nghiên cứu của Luận văn, tác giả đưa ra khái niệm về hành vi bán hàng đa cấp bất chính như sau: *“Bán hàng đa cấp bất chính là hành vi bán hàng nhiều tầng trái với pháp luật và đạo đức kinh doanh. Ở đó, doanh nghiệp kinh doanh đa cấp và những người tham gia tầng trên trong mạng lưới nhiều người tham gia hưởng các lợi ích kinh tế không dựa trên sản phẩm do những người tham gia tiêu thụ được mà dựa trên khoản tiền đóng góp của mỗi người tham gia bị lôi kéo vào mạng lưới kinh doanh”*. Qua đây, ta có thể nhận diện hành vi bán hàng đa cấp bất chính qua những đặc điểm sau:

Thứ nhất, bán hàng đa cấp bất chính mang bản chất của sự chiếm dụng vốn. Theo đó, người muốn tham gia mạng lưới này phải đặt cọc một khoản tiền, mua một khối lượng sản phẩm ban đầu hay phải nộp một khoản tiền học phí cho các khóa đào tạo bán hàng. Yêu cầu này trong hợp đồng là bất hợp lý.

Thứ hai, bán hàng đa cấp bất chính phản ánh chiến lược dồn hàng cho người tham gia thông qua việc lừa dối, đưa ra những thông tin sai công dụng của sản phẩm.

Thứ ba, bán hàng đa cấp bất chính tập trung chủ yếu vào việc lôi kéo, dụ dỗ người tham gia. Nếu như bản chất của bán hàng đa cấp chân chính là phương thức tiêu thụ sản phẩm dựa trên phương pháp quảng cáo truyền khẩu và các mối quan hệ thân quen giữa các phân phối viên với người tiêu dùng. Mục đích của bán hàng đa cấp chân chính là bán sản phẩm cho người tiêu dùng để thu lợi nhuận, do đó bản lẻ sản phẩm là công việc cốt lõi của mọi phân phối viên. Trái lại, hoạt động chủ yếu của người tham gia mạng lưới bán hàng đa cấp bất chính là nhằm chiêu dụ, tuyển dụng người khác tham gia mạng lưới.

Thứ tư, bán hàng đa cấp bất chính mang tính lừa dối. Việc lừa dối của doanh nghiệp được thể hiện qua việc lừa dối đối với người tham gia và người tiêu dùng. Với người tham gia, để thu hút đông đảo lực lượng tham gia mạng lưới, doanh nghiệp kinh doanh bất chính thường đánh vào tâm lý nhẹ dạ cả tin để vẽ ra một chân trời mới, một kế hoạch khởi nghiệp hoàn hảo, một chiến lược kinh doanh để đạt đến thành công.

1.1.2.2. Các hình thức bán hàng đa cấp bất chính phổ biến hiện nay

Thứ nhất, mô hình tháp ảo. Đây là một hiện tượng biến tướng của phương thức kinh doanh đa cấp. Đặc điểm chính của một hình tháp ảo là những người tham gia kiếm tiền bằng cách tuyển dụng thêm thành viên, việc bán sản phẩm không quan trọng mà hoa hồng sẽ phụ thuộc bạn ở vị trí nào trên hình tháp.

Thứ hai, mô hình Ponzi. Mô hình Ponzi được đặt theo tên Charles Ponzi hay còn gọi là Carlo Ponzi - Người đã nổi tiếng với việc áp dụng mô hình này trong năm 1920. Ý tưởng này xuất hiện trong các tiểu thuyết Martin Chuzzlewit năm 1844 và Little Dorrit năm 1857 của Charles Dickens, nhưng Ponzi thực hiện nó trong đời thực và lấy được nhiều tiền đến nỗi mô hình này trở nên nổi tiếng toàn nước Mỹ⁸. Thực chất của phương thức kinh doanh này là trò vay tiền của người này để trả nợ người khác. Kẻ đi vay đưa ra cam kết trả lợi tức cao cho người cho vay và quảng cáo với họ về những tấm gương đã từng nhận được lợi tức cao trước đây để hấp dẫn người cho vay. Người cho vay bị hấp dẫn bởi lợi tức cao lại thậm chí giới thiệu những người cho vay mới hơn.

1.2. Pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

1.2.1. Khái niệm, đặc điểm pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính là tổng hợp một cách có hệ thống các quy tắc xử sự chung mang tính bắt buộc do Nhà nước ban hành hoặc thừa nhận để điều chỉnh các hành vi bán hàng đa cấp bất chính bằng sức mạnh cưỡng chế của mình, nhằm định hướng các hành vi của các chủ thể theo những quỹ đạo, mục tiêu nhất định đảm bảo sự phát triển hài hòa và bền vững của xã hội. Các đặc điểm cụ thể:

Thứ nhất, đối tượng chịu sự kiểm soát là các chủ thể kinh doanh. Theo đó, chủ thể kinh doanh có thể bao gồm các doanh nghiệp thuộc mọi thành phần kinh tế, hợp tác xã, hộ kinh doanh cá thể, doanh nghiệp nước ngoài hoạt động tại Việt Nam, các hiệp hội ngành nghề.

Thứ hai, pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính tiến hành điều chỉnh bằng pháp luật đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính – đây là một loại hành vi thương mại đặc thù.

Thứ ba, pháp luật kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính có tính xuyên suốt. Pháp luật Thương mại nói chung và pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính nói riêng đã phá vỡ biên giới giữa luật công và luật tư, nó là sự xuyên suốt của hầu hết các ngành luật:

⁸Xem :http://vnreview.vn/tin-tuc-xa-hoi-so/-/view_content/content/2390649/so-luoc-ve-mo-hinh-lua-dao-da-cap-ponzi, truy cập ngày 12/1/2020;

Dân sự, Thương mại, Hành chính, Hình sự, v.v. Có nghĩa, hành vi kinh doanh đa cấp bất chính không chỉ bị áp chế tài riêng mà còn bị áp dụng chế tài của các ngành luật khác, bao gồm từ chế tài dân sự, chế tài hành chính, đến chế tài hình sự.

1.2.2. Nội dung pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Pháp luật quy định về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính có những nội dung chủ yếu sau đây:

Thứ nhất, quy định dấu hiệu xác định hành vi kinh doanh đa cấp bất chính. Để phát hiện kịp thời hành vi kinh doanh đa cấp bất chính, điều mà các nhà làm luật đều hiểu rằng cần quy định các dấu hiệu để nhận diện một cách nhanh và chính xác nhất, nhằm ngăn chặn kịp thời trước khi hành vi đó gây thiệt hại cho người tiêu dùng và xã hội.

Thứ hai, cơ chế phối hợp giữa các cơ quan nhà nước trong việc kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, bên cạnh việc quy định dấu hiệu để nhận diện hành vi thì Việt Nam cũng như pháp luật của hầu hết các nước trên thế giới đều quy định cơ quan có thẩm quyền xử lý cũng như phối hợp trong vấn đề phát hiện, xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ ba, về xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Một trong những nội dung quan trọng nhất của cơ chế kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính đó là quy định chế tài xử lý và mức xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Hầu hết pháp luật của các nước đều xem việc quy định các hình thức xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính là cách thức răn đe nhất đối với các chủ thể vi phạm.

1.3. Các yếu tố tác động đến thực thi pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, đường lối, chính sách của Đảng.

Thứ hai, chính sách quản lý và phát triển kinh tế xã hội của đất nước.

Thứ ba, sự phát triển của khoa học công nghệ.

Thứ tư, xu thế hội nhập kinh tế quốc tế của đất nước.

Tiểu kết chương 1

Nhằm đạt được mục tiêu nghiên cứu, trong chương 1, Luận văn đã phân tích, đánh giá để làm rõ được các nội dung sau đây: Phân tích và đi đến kết luận được một số vấn đề lý luận về hoạt động bán hàng đa cấp, hành vi bán hàng đa cấp bất chính; trong đó đưa ra được khái niệm, đặc điểm của hành vi bán hàng đa cấp cũng như hành vi bán hàng đa cấp bất chính; Tìm hiểu được lịch sử hình thành, phát triển của hoạt động bán hàng đa cấp. Đặc biệt, bằng phương pháp liệt kê, tổng hợp và phân tích, tác giả đã đưa ra khái niệm về pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, cũng như liệt kê một cách khái quát nhất các nội dung của pháp luật Việt Nam hiện hành nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Kết quả nghiên cứu trên đây, đã bao quát một cách rõ ràng nhất các vấn đề lý luận cơ bản về hành vi bán hàng đa cấp bất chính và pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, từ đó tạo nên một cơ sở lý luận vững chắc để tiến hành phân tích, đánh giá thực trạng pháp luật và thực tiễn áp dụng pháp luật nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính ở nội dung tiếp sau.

Chương 2

THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VÀ THỰC TIỄN ÁP DỤNG PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH

2.1. Thực trạng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

2.1.1. Quy định về dấu hiệu nhận biết hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Pháp luật Hoa Kỳ⁹ hay tại Singapore¹⁰ đều có các quy định làm rõ dấu hiệu để nhận diện hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Ở Việt Nam, tại Khoản 1 và 2 Điều 5 Nghị định 40/2018/NĐ-CP cũng đã này liệt kê các hành vi kinh doanh đa cấp bị cấm. Cách quy định này đã phát huy tác dụng trong vấn đề xử lý các hành vi bán hàng đa cấp bất chính thời gian qua. Cách quy định này, giúp nhà chức trách dễ dàng phát hiện, đối chiếu và điều tra để xử lý hành vi vi phạm. Tuy nhiên, cách quy định này mới phát huy tác dụng “hậu kiểm”, chưa tạo được cơ sở pháp lý để giúp nhà chức trách tiến hành “tiền kiểm” nhằm kịp thời phát hiện, điều tra ngăn cản khi hành vi chưa gây ra hậu quả. Thực tiễn đã chứng minh qua các vụ việc của công ty Cổ phần Liên minh Tiêu dùng Việt Nam, Công ty TNHH Thiên Ngọc Minh Uy, Công ty TNHH Absonutrix Việt Nam, Công ty Cổ phần Nhượng quyền Thiên Lộc, Công ty Cổ phần Japan Life Việt Nam, Công ty TNHH Đầu tư và Thương mại Trường Giang Việt Nam. Cả 5 công ty này đều đã bị thu hồi Giấy phép kinh doanh bán hàng đa cấp¹¹. Thực trạng này xuất phát từ những nguyên nhân sau:

Thứ nhất, pháp luật Việt Nam hiện hành chưa đưa ra được khái niệm để quy định các dấu hiệu nhằm kịp thời nhận diện để ngăn chặn các hành vi kinh doanh đa cấp bất chính.

Thứ hai, pháp luật không quy định căn cứ cũng như cách thức cụ thể để tiến hành phát hiện, điều tra kịp thời khi có dấu hiệu ghi ngờ kinh doanh đa cấp bất chính.

2.1.2. Quy định về trách nhiệm phối hợp của cơ quan nhà nước trong hoạt động kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Nghị định 40/2018/NĐ-CP đã dành nguyên chương VII để quy định về trách nhiệm của các cơ quan nhà nước phối hợp để kiểm soát hành vi kinh doanh đa cấp. Theo đó, Bộ Công thương là đơn vị chủ trì

⁹ House of Representatives of the United state of America (2003), Anti – Pyramid Promotional Scheme Act of 2003;

¹⁰ John Kalend: Cơ hội thuận lợi nhất trong lịch sử loài người, Hà Nội, 2002, tr.45-46;

¹¹Nguồn:<https://baomoi.com/35-doanh-nghiep-ban-hang-da-cap-da-bi-xuphat/c/22015463.epi>;

với bộ phận giúp việc là Cục quản lý cạnh tranh (nay là Ủy ban Cạnh tranh Quốc gia) và Tổng cục Thị trường. Trong đó, Ủy ban Cạnh tranh Quốc gia và Tổng cục Thị trường giúp Bộ Công thương trong việc thanh tra, giám sát, xử lý các hành vi vi phạm¹². Tuy nhiên, qua khảo sát tác giả nhận thấy, các quy định về trách nhiệm phối hợp nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính còn những điểm bất cập:

Thứ nhất, chưa quy định về quy chế phối hợp giữa các bộ liên quan. Hiện nay, giữa các sở, ngành liên quan lại chưa ban hành được các quy chế phối hợp. Vì vậy, thực tế thì quản lý hoạt động bán hàng đa cấp cũng như phát hiện để xử lý vi phạm hầu như các cơ quan nhà nước giao lại cho sở công thương thực hiện và trách nhiệm được đổ dồn lên cơ quan thị trường ở địa phương. Cách quản lý này, dẫn đến một thực trạng là việc thanh tra, kiểm tra, giám sát hoạt động kinh doanh đa cấp tại các doanh nghiệp hầu như không được thực thi, mặc dù luật thì quy định.

Thứ hai, thiếu các quy định về hình thức xử lý hành vi vi phạm trong phối hợp quản lý hoạt động bán hàng đa cấp. Trách nhiệm quản lý, phối hợp trong việc giám sát, thanh tra, kiểm tra, xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính thì đã được Nghị định 40/2018/NĐ-CP quy định cụ thể. Tuy nhiên, qua khảo sát các quy định tại Nghị định 141/2018/NĐ-CP về xử lý hành vi vi phạm trong hoạt động kinh doanh đa cấp thì chúng ta không phát hiện được bất cứ một quy định nào về hình thức xử lý đối với cán bộ, công chức được phân công làm đầu mối phối hợp mà không thực hiện hoặc thực hiện không đúng không đầy đủ đối với hoạt động bán hàng đa cấp theo quy định.

2.1.3. Quy định về xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Hiện nay, các quy định về xử lý đối với hành vi vi phạm còn tồn tại một số điểm bất cập:

Thứ nhất, mức xử phạt hành chính chưa đủ tính răn đe. Theo quy định, mức phạt cao nhất đối với tổ chức là 200 triệu. Chưa nói, thậm chí có những doanh nghiệp chịu phạt để thực hiện hành vi vi phạm vì lợi nhuận mà các hành vi kinh doanh bất chính mang lại là rất lớn, lên đến hàng ngàn tỷ đồng và trường hợp Công ty đa cấp Liên Kết Việt là một minh chứng, chỉ sau hơn một năm hoạt động biến tướng, trá hình, mạo danh công ty của Bộ Quốc phòng thì số người bị hại đã lên tới 66.000 người tại 41 tỉnh, thành phố, người bị lừa ít nhất là 8,5 triệu đồng, người nhiều nhất lên tới 6 tỉ đồng; với hơn 2.100 tỷ đồng bị chiếm đoạt¹³.

¹² Xem cụ thể tại Khoản 2,3 Điều 54 Nghị định 40/2018/NĐ-CP;

¹³ Xem: https://vnexpress.net/tin-tuc/phap-luat/thu-doan-danh-vao-long-tham-60-000-nguoi-cua-lien-ket-viet-3362261.html#ctr=box_topic_phapluat_env_4_click, truy cập ngày 20/2/2020;

Thứ hai, các quy định còn chồng chéo về thẩm quyền xử lý vi phạm.

2.2. Thực tiễn áp dụng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

2.2.1. Kết quả áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, hoạt động kiểm tra, phát hiện và xử lý doanh nghiệp kinh doanh đa cấp bất chính. Tính đến nay, nhiều doanh nghiệp đã bị cơ quan quản lý nhà nước kiểm tra, xử phạt và thu hồi giấy chứng nhận đăng ký hoạt động bán hàng đa cấp. Tính hết năm 2019, số lượng doanh nghiệp có giấy chứng nhận đăng ký hoạt động bán hàng đa cấp còn lại 23 doanh nghiệp, có 44 doanh nghiệp đã bị thu hồi giấy chứng nhận hoặc tự chấm dứt hoạt động vì kém hiệu quả¹⁴. Phân tích số liệu dẫn trên cho thấy, nếu xét theo khía cạnh chiều sâu thì việc số lượng doanh nghiệp và người tham gia kinh doanh đa cấp gần đây đều giảm mạnh cũng có thể coi là một tín hiệu đáng mừng, là một thành tựu khá quan trọng.

Thứ hai, về công tác xử lý hành vi vi phạm quy định về bán hàng đa cấp. Tính đến năm 2019, đã có nhiều doanh nghiệp bị phát hiện và xử phạt, điển hình là Công ty Cổ phần Liên minh Tiêu dùng Việt Nam, Công ty TNHH Absonutrix Việt Nam, Công ty Cổ phần Nhượng quyền Thiên Lộc, Công ty Cổ phần Japan Life Việt Nam, Công ty TNHH Đầu tư và Thương mại Trường Giang Việt Nam. Cả 5 công ty này đều đã bị thu hồi Giấy phép kinh doanh bán hàng đa cấp¹⁵.

Bên cạnh đó, số lượng đơn thư khiếu nại, tố cáo liên quan đến hoạt động bán hàng đa cấp có dấu hiệu giảm rõ rệt so với các năm gần đây. Nếu như năm 2016 là hơn 1.000 đơn thư thì năm 2017 giảm còn hơn 700, năm 2018 hơn 300 và năm 2019 chỉ có chưa đến 100 đơn thư¹⁶.

Thứ ba, hoạt động phối hợp của các cơ quan nhà nước có thẩm quyền trong việc kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Hiện nay, công tác phối hợp giữa Bộ Công Thương với các Sở Công Thương (chiều dọc) và với các cơ quan nhà nước có thẩm quyền khác (chiều ngang) trong quản lý hoạt động bán hàng đa cấp đã được kiện toàn đáng kể, góp phần nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước trong lĩnh vực này.

¹⁴Nguồn: <http://vneconomy.vn/doanh-nghiep-giam-nhung-doanh-thu-ban-hang-da-cap-van-dat-nhieu-ngan-ty-20191105145826449.htm>, truy cập ngày 24/2/2020;

¹⁵Nguồn: <https://baomoi.com/35-doanh-nghiep-ban-hang-da-cap-da-bi-xu-phat/c/22015463.epi>, truy cập ngày 20/2/2020;

¹⁶Nguồn: <http://vneconomy.vn/doanh-nghiep-giam-nhung-doanh-thu-ban-hang-da-cap-van-dat-nhieu-ngan-ty-20191105145826449.htm>, truy cập ngày 24/2/2020;

Thứ tư, về công tác tuyên truyền, giáo dục. Để nâng cao nhận thức của người dân về hoạt động bán hàng đa cấp, Bộ Công Thương đã và đang tiếp tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến pháp luật. Bộ Công Thương cũng đã phối hợp với Bộ Giáo dục và Đào tạo để thực hiện hoạt động tuyên truyền về kiến thức pháp luật bán hàng đa cấp cho sinh viên, trong đó tập trung làm rõ các hành vi đa cấp biến tướng, lợi dụng phương thức đa cấp để trục lợi và vi phạm pháp luật.

Thứ năm, về công tác công khai, minh bạch thông tin. Tiếp tục vận hành hiệu quả trang thông tin điện tử về bán hàng đa cấp, cung cấp đầy đủ thông tin về các doanh nghiệp đã được cấp Giấy chứng nhận, đảm bảo tính cập nhật, công khai, minh bạch, tạo điều kiện thuận lợi cho các cơ quan chức năng trong công tác quản lý và cho nhà phân phối trong việc nắm thông tin về doanh nghiệp.

2.2.2. Những tồn tại và nguyên nhân của thực tiễn áp dụng pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

2.2.2.1. Những tồn tại trong thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, chưa phát hiện và xử lý kịp thời các doanh nghiệp có hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Việc phát hiện và xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính vẫn chưa thật sự hiệu quả. Đơn cử như trong vụ lừa đảo của Công ty đa cấp Liên Kết Việt, phải sau hơn một năm hoạt động biến tướng, trá hình, mạo danh công ty của Bộ Quốc phòng khi số người bị hại đã lên tới 66.000 người tại 41 tỉnh, thành phố, với hơn 2.100 tỷ đồng bị chiếm đoạt thì cơ quan nhà nước mới phát hiện, xử lý¹⁷.

Thứ hai, công tác phối hợp để điều tra, phát hiện, xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính của các cơ quan nhà nước thời gian qua chưa đạt hiệu quả. Trong những năm gần đây, hành vi bán hàng đa cấp bất chính đã giảm đi, nhưng quy mô và cách thức hoạt động tinh vi và trắng trợn hơn. Nguyên nhân chính vẫn là sự phối hợp trong điều tra, phát hiện, xử lý giữa các cơ quan nhà nước thiếu hiệu quả. Có thể kể đến một vài hình thức kinh doanh đa cấp bất chính mới nổi lên trong thời gian quan như sau: (i) Hình thức kinh doanh “Tiền ảo đa cấp Ifan”¹⁸; (ii) Thủ đoạn chặn đất sinh viên vào đường dây “Bán hàng rong”¹⁹.

¹⁷Xem:https://vnexpress.net/tin-tuc/phap-luat/thu-doan-danh-vao-long-tham-60-000-nguoi-cua-lien-ket-viet-3362261.html#ctr=box_topic_phapluat_env_4_click, truy cập ngày 25/2/2020;

¹⁸Nguồn:<https://news.zing.vn/tien-ao-da-cap-dang-ifan-va-nhung-nghia-dia-coin-chet-post832972.html>, truy cập 25/2/2020;

¹⁹Nguồn:<http://kenh14.vn/thu-doan-chan-dat-sinh-vien-vao-duong-day-ban-hang-rong-yeu-cau-ki-hop-dong-5-nam-khong-luong-phat-100-trieu-neu-pha-vo-hop-dong-20180309224629825.chn>; truy cập ngày 25/2/2020;

Thứ ba, công tác xử lý khoản tiền chiếm đoạt bất hợp pháp của doanh nghiệp kinh doanh đa cấp bất chính còn nhiều bất cập.

(i) Khó khăn trong việc thu hồi các khoản tiền bị lừa đảo. Như đã phân tích ở trên, đối với trường hợp của công ty Liên Kết Việt. sau hơn 1 năm hoạt động gian dối, trá hình thì công ty này đã lừa đảo được 2100 tỷ đồng từ hơn 66000 người trên hầu hết các tỉnh thành trên cả nước. Tuy nhiên, vấn đề ở đây là từ lúc ra quyết định điều tra, khởi tố vụ án cho đến nay với thời gian là hơn hai năm, nhưng số tiền mà các cơ quan chức năng thu giữ chỉ vồn vẹn là 148 tỷ đồng, chưa được 8% số tiền mà công ty này đã lừa đảo được²⁰.

(ii) Dù có thu hồi được các khoản tiền từ các doanh nghiệp đa cấp bất chính thì nhiều nạn nhân vẫn không thể nhận lại tiền vì không có căn cứ để chứng minh cho việc đầu tư vào các công ty này.

2.2.2.2. Nguyên nhân của những tồn tại trong thực tiễn áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, các quy định của pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính chưa hoàn thiện.

Thứ hai, công tác phối hợp nhằm kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính của các cơ quan nhà nước có thẩm quyền chưa thật sự hiệu quả.

Một là, việc áp dụng pháp luật của các cơ quan có thẩm quyền chưa hiệu quả.

Hai là, công tác phối hợp để kiểm tra, giám sát, phát hiện hành vi bán hàng đa cấp chưa hiệu quả.

Thứ ba, do nhận thức của người dân về bản chất của hành vi bán hàng đa cấp bất chính còn kém nên dễ bị dụ dỗ, lôi kéo. Phần lớn người dân bị lừa tham gia vào hoạt động đa cấp biến tướng chỉ vì lòng tham, trót tin vào những lời quảng cáo trên trời. Vụ việc của Công ty TNHH Thiên Ngọc Minh Uy, trụ sở tại Hà Nội với hai chi nhánh ở Thành phố Hồ Chí Minh và Đà Nẵng là minh chứng²¹.

Thứ tư, do tính chất đặc thù của sản phẩm bán hàng đa cấp dẫn đến việc khó quản lý. Thực tế các sản phẩm được đăng kí bán hàng đa cấp của các doanh nghiệp chủ yếu tập trung vào một số loại sản phẩm và thường là những mặt hàng mới lạ, có liên quan đến sức khỏe con người

²⁰Nguồn :<https://vnexpress.net/tin-tuc/phap-luat/truy-to-tap-doan-lua-dao-lien-ket-viet-3704494.html>, truy cập ngày 18/3/2020;

²¹Nguồn:<https://baomoi.com/quai-vat-thien-ngoc-minh-uy-hut-mau-the-nao-suot-11-nam/c/22108296.epi>, truy cập ngày 25/2/2020;

như là: thực phẩm chức năng (51,27%), mỹ phẩm (31,65%), đồ gia dụng (12,33%)²².

Thứ năm, ở Việt Nam số doanh nghiệp thực chất tham gia bán hàng đa cấp chân chính còn chiếm tỷ lệ nhỏ và khó có thể cạnh tranh với các doanh nghiệp bất chính bởi chiêu trò tinh vi và ngày càng đa dạng của các doanh nghiệp này.

Tiểu kết chương 2

Để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, Nhà nước đã ban hành hệ thống các quy định làm cơ sở. Thực tiễn áp dụng các quy định này, thời gian qua đã phát hiện và xử lý nhiều vụ việc bán hàng đa cấp bất chính, góp phần xây dựng môi trường cạnh tranh lành mạnh giữa các doanh nghiệp với nhau. Tuy nhiên, qua khảo sát và phân tích thực tiễn áp dụng nhận thấy, nhiều quy định pháp luật còn bất cập, là nguyên nhân cơ bản ảnh hưởng đến hiệu quả kiểm soát hoạt động bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn.

Với mục tiêu đề xuất các giải pháp hoàn thiện pháp luật nhằm góp phần nâng cao hiệu quả kiểm soát hoạt động bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn, trong nội dung chương này, tác giả đã tiến hành phân tích được thực trạng quy định của Pháp luật Việt Nam về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính, với các nội dung: (i) Dấu hiệu để xác định hành vi bán hàng đa cấp bất chính; (ii) Sự phối hợp của các cơ quan nhà nước trong quá trình áp dụng pháp luật để kiểm soát hành vi đa cấp bất chính; (iii) Chế tài xử lý hành vi kinh doanh đa cấp bất chính. Trên cơ sở đó, tác giả đã tiến hành phân tích thực tiễn áp dụng và chỉ ra được những kết quả cũng như những hạn chế và làm rõ được những nguyên nhân của hạn chế. Kết quả nghiên cứu này là cơ sở để tác giả đưa ra những giải pháp góp phần hoàn thiện nhằm nâng cao hiệu quả kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính trong thực tiễn.

²²Nguồn: <http://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/tai-chinh-doanh-nghiep/ca-nuoc-chi-con-36-doanh-nghiep-da-cap-128115.html>, truy cập ngày 25/2/2020;

Chương 3

ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO HIỆU QUẢ TỔ CHỨC THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ KIỂM SOÁT HÀNH VI BÁN HÀNG ĐA CẤP BẤT CHÍNH

3.1. Định hướng hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, phải tuân thủ đường lối lãnh đạo của Đảng, chính sách pháp luật của Nhà nước trong hoàn thiện khung pháp luật về kiểm soát hoạt động bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ hai, hoàn thiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính phải phù hợp với pháp luật quốc tế mà Việt Nam là thành viên.

Thứ ba, hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính phải phù hợp với điều kiện kinh tế, xã hội của đất nước.

Thứ tư, hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính phải phù hợp với điều kiện và năng lực của doanh nghiệp kinh doanh trên thị trường Việt Nam.

3.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

3.2.1. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, hoàn thiện quy định về dấu hiệu và cách thức phát hiện hành vi kinh doanh đa cấp bất chính. Thời gian tới, cần hoàn thiện pháp luật theo hướng:

Một là, cần nghiên cứu để xây dựng khái niệm về bán hàng đa cấp bất chính trong văn bản pháp luật. Sửa đổi Nghị định 40/2018/NĐ-CP để bổ sung khái niệm về hành vi kinh doanh đa cấp bất chính, và phải bao quát những dấu hiệu sau: (i) Doanh Chủ yếu tập trung tuyển dụng mà không tổ chức đào tạo bán hàng cho nhà phân phối; (ii) Khi tuyển dụng, doanh nghiệp bằng các cách khác nhau khiến người tham gia mua hàng hoặc đóng một khoản tiền; (iii) Hứa hẹn những khoản lợi nhuận hấp dẫn; (iv) Sản phẩm mà doanh nghiệp kinh doanh chất lượng không tốt; (v) Không chú trọng bán hàng, tiêu thụ sản phẩm chỉ chú trọng vào tuyển người tham gia nhằm thu một khoản tiền.

Hai là, quy định về điều kiện và cách thức cho phép cơ quan có thẩm quyền tiến hành điều tra, phát hiện để ngăn chặn và xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Sửa đổi Nghị định số 40/2018/NĐ-CP để bổ sung các quy định về điều kiện cũng như cách thức tương ứng cho phép cơ quan có thẩm quyền tiến hành điều tra đối với hành vi kinh doanh đa cấp của doanh nghiệp cũng như người tham gia để kịp thời phát hiện, ngăn chặn hành vi vi phạm, bảo vệ lợi ích cho người tiêu dùng và xã hội.

Thứ hai, hoàn thiện quy định về trách nhiệm phối hợp của cơ quan nhà nước để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Một là, ban hành quy chế phối hợp giữa các bộ liên quan với các nội dung sau: (i) Giữa các bộ, ngành liên quan, trong đó Bộ Công thương tiến hành chủ trì để xây dựng quy chế phối hợp giữa các bộ với nhau; (ii) Trên cơ sở quy chế được ban hành, ở địa phương UBND cấp tỉnh chủ trì giao cho Sở Công thương phối hợp với các ban ngành liên quan trên địa bàn tỉnh để xây dựng quy chế phối hợp phù hợp với điều kiện và đặc điểm của mỗi địa phương; (iii) Quy chế phối hợp cần chưa đựng các nội dung cơ bản sau: Chủ thể tham gia; Nội dung công việc phải thực hiện; Trình tự, thủ tục; Cách thức tiến hành; Chế tài xử lý. Các nội dung trong quy chế phải phù hợp với Nghị định 40/2018/NĐ-CP và các văn bản khác liên quan.

Hai là, quy định về hình thức và xử lý hành vi vi phạm trong phối hợp quản lý hoạt động bán hàng đa cấp. Sửa đổi Nghị định 40/2018/NĐ-CP và Nghị định 141/2018/NĐ-CP để quy định bổ sung hình thức xử lý hành chính hoặc buộc bồi thường nếu gây ra thiệt hại cho người tiêu dùng và Nhà nước do không thực hiện đúng và đầy đủ trách nhiệm của mình để kịp thời phát hiện, ngăn chặn, loại bỏ hoặc hạn chế thiệt hại do hành vi kinh doanh đa cấp bất chính gây ra.

Thứ ba, hoàn thiện các quy định về chế tài và thẩm quyền xử lý vi phạm bán hàng đa cấp bất chính. Sửa đổi Nghị định 40/2018/NĐ-CP để nâng mức xử phạt vi phạm hành chính so với mức hiện hành. Bên cạnh đó, việc nâng mức tiền xử phạt hành chính còn giúp điều luật có tính dự báo, đón đầu trong điều kiện kinh tế cũng như đời sống xã hội không ngừng phát triển. Cùng với việc nâng mức phạt đối với doanh nghiệp kinh doanh, cũng cần nghiên cứu để nâng mức phạt tiền đối với người tham gia đa cấp. Điều này sẽ tạo tính răn đe cần thiết đối với người tham gia bán hàng đa cấp trong hoàn cảnh hành vi của chủ thể này ngày càng mạnh gia, tinh vi như hiện nay.

Ngoài ra, cần kịp thời sửa đổi Nghị định 40/2018/NĐ-CP, Nghị định 141/2018/NĐ-CP, Nghị định 75/2019/NĐ-CP để quy định thống

nhất thẩm quyền xử lý đối với hành vi bán hàng đa cấp bất chính. Trong đó, không nên tiếp tục giao thẩm quyền cho Ủy ban Cạnh tranh Quốc gia, vì: (i) Hiện Luật cạnh tranh sửa đổi năm 2018 không xem hành vi bán hàng đa cấp bất chính là hành vi cạnh tranh không lành mạnh như Luật Cạnh tranh năm 2004 trước đây; (ii) Chức năng Ủy ban Cạnh tranh Quốc gia là xử lý các hành vi hạn chế cạnh tranh và cạnh tranh không lành mạnh²³. Vì lẽ đó, việc tiếp tục giao thẩm quyền xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính là không phù hợp với quy định hiện hành, cần được sửa đổi để bổ sung thống nhất trong Nghị định 141/2018/NĐ-CP và Nghị định 40/2018/NĐ-CP trong thời gian tới.

3.2.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả tổ chức thực hiện pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính

Thứ nhất, hoàn thiện hệ thống pháp luật để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính như đã đề cập ở trên.

Thứ hai, nâng cao hiệu quả phối hợp giữa các cơ quan nhà nước có thẩm quyền để kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ ba, tăng cường công tác tuyên truyền và phổ biến nhận thức pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính.

Thứ tư, thắt chặt quản lý đối với sản phẩm bán hàng đa cấp.

Thứ năm, nâng cao nhận thức và trách nhiệm của doanh nghiệp kinh doanh đa cấp. Cần chú trọng phổ biến, tập huấn cho các công ty, doanh nghiệp Việt Nam nói chung và các công ty, doanh nghiệp đang, sẽ kinh doanh đa cấp chân chính nói riêng về Bộ Quy tắc của Liên đoàn các Hiệp hội bán hàng trực tiếp thế giới (WFDSA)²⁴.

²³ Nội dung này được quy định tại Điều 46 Luật Cạnh tranh năm 2018;

²⁴ WFDSA là một tổ chức phi chính phủ, được thành lập từ năm 1978, đại diện cho ngành bán hàng trực tiếp với sự tham gia của các Hiệp hội bán hàng trực tiếp từ những quốc gia khác nhau. Hiện tại, WFDSA đã có sự tham gia của hơn 60 thành viên, thu hút hơn 96 triệu người tham gia ;

Tiểu kết chương 3

Bán hàng đa cấp là cách thức được doanh nghiệp sử dụng để tiêu thụ hàng hóa, với nhiều ưu điểm so với các cách thức bán hàng truyền thống. Đồng thời, phương thức kinh doanh này thu hút được nhiều người tham gia bán hàng từ những lợi thế của nó. Nhưng thực tiễn đã cho thấy, hoạt động bán hàng đa cấp liên tục biến tướng phức tạp, gây hậu quả nghiêm trọng đến cộng đồng xã hội, ảnh hưởng đến an ninh, trật tự và sự phát triển toàn diện của đất nước. Mà nguyên nhân chủ yếu là do những bất cập của pháp luật, đồng thời việc kiểm tra, giám sát, quản lý của Nhà nước về kinh doanh đa cấp chưa thường xuyên, thiếu đồng bộ, thống nhất. Do đó, cần phải có những nghiên cứu nghiêm túc để đưa ra các giải pháp hoàn thiện, góp phần kiểm soát hiệu quả hoạt động đa cấp bất chính, tạo môi trường cạnh tranh lành mạnh và công bằng.

Vì vậy, trên cơ sở kết quả nghiên cứu của chương 1 và 2, trong nội dung chương 3, tác giả đã đề xuất một số giải pháp nhằm hoàn thiện những quy định cũng như nâng cao hiệu quả áp dụng pháp luật trong kiểm soát hoạt động bán hàng đa cấp bất chính. Cụ thể: (i) Đề xuất xây dựng khái niệm để làm rõ dấu hiệu để xác định một hành vi bán hàng đa cấp bất chính; (ii) Đề xuất xây dựng cơ chế phối hợp và chế tài xử lý đối với cán bộ, công chức trong vấn đề quản lý hoạt động bán hàng đa cấp; (iii) Đề xuất được giải pháp hoàn thiện chế tài xử lý hành vi bán hàng đa cấp bất chính; (iv) Đề xuất được các giải pháp nâng cao sự phối hợp của các cơ quan nhà nước có thẩm quyền, cũng như quy định chế tài xử lý nghiêm khắc hơn; (v) Đề xuất được các giải pháp nâng cao nhận thức của cán bộ, doanh nghiệp bán hàng đa cấp và người tham gia bán hàng đa cấp về các quy định của pháp luật hiện hành cũng như các hành vi biến tướng của mô hình đa cấp hiện nay.

KẾT LUẬN CHUNG

Bán hàng đa cấp mới du nhập vào Việt Nam vào những năm cuối của thế kỉ XX. Đây là phương thức bán hàng có rất nhiều ưu điểm nổi trội, không chỉ đem lại nhiều lợi ích thiết thực cho người tiêu dùng như, mua được hàng trực tiếp từ nhà sản xuất nên tránh được nạn hàng giả, hàng kém chất lượng; hàng được cung cấp tới địa chỉ cho người tiêu dùng; đa dạng về sản phẩm. Đối với doanh nghiệp, bán hàng đa cấp tiết kiệm được chi phí quảng cáo, cắt giảm được hàng loạt các chi phí khác như chi phí thuê mặt bằng trưng bày, chi phí vận chuyển, khuyến mại. Mặt khác, do mạng lưới được tổ chức để đưa hàng hóa trực tiếp đến người tiêu dùng nên có nhiều thuận lợi trong việc quảng bá hàng hóa một cách trực tiếp và hữu hiệu. Bên cạnh đó, bán hàng đa cấp còn tạo ra việc làm cho xã hội, vì cơ chế hoạt động của phương thức này không giới hạn số lượng người tham gia.

Tuy nhiên, cho đến nay sự xuất hiện của phương thức bán hàng đa cấp tuy không còn mới nhưng vẫn là đề tài mang tính thời sự, gây nhiều tranh luận trên cả nước về thái độ cần có của Nhà nước và pháp luật đối với bán hàng đa cấp. Quan điểm thứ nhất cho rằng, cần cấm các hình thức bán hàng đa cấp bởi nó có nhiều khuyết tật với bằng chứng là những hậu quả về kinh tế - xã hội mà các vụ việc liên quan đã, đang xảy ra trên thị trường. Quan điểm thứ hai cho rằng, cần quản lý nhà nước đối với bán hàng đa cấp. Theo đó, bán hàng đa cấp chỉ là cách thức được doanh nghiệp sử dụng để tiêu thụ hàng hóa, nên pháp luật chỉ cần xây dựng cơ chế kiểm soát hợp lý, đảm bảo cho nó tồn tại, phát huy hiệu quả và hạn chế các khuyết tật. Nhưng thực tiễn đã cho thấy, hoạt động bán hàng đa cấp liên tục biến tướng phức tạp, gây hậu quả nghiêm trọng đến cộng đồng xã hội, ảnh hưởng đến an ninh, trật tự và sự phát triển toàn diện của đất nước. Mà nguyên nhân chủ yếu là do cơ chế của pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính chưa thực sự hiệu quả và đồng bộ, tồn tại nhiều hạn chế, bất cập trong các quy định của pháp luật; việc kiểm tra, giám sát, quản lý của Nhà nước về kinh doanh đa cấp chưa thường xuyên, thiếu đồng bộ, thống nhất; nhận thức của người dân về hoạt động kinh doanh đa cấp và hành vi bán hàng đa cấp bất chính còn kém, dễ dàng tin vào những bánh vẽ lợi nhuận hoàn hảo...

Bởi vậy, để tăng cường công tác quản lý nhà nước về bán hàng đa cấp, siết chặt cơ chế pháp luật về kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính thì các cơ quan nhà nước có thẩm quyền cần nhanh chóng bổ sung, hoàn thiện hệ thống pháp lý vững chắc; tăng cường công tác quản

lý, kiểm tra, giám sát hoạt động bán hàng đa cấp cả trên phạm vi toàn quốc và ở địa phương nhằm điều tra, phát hiện và xử lý kịp thời các hành vi vi phạm pháp luật; triển khai công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục nâng cao nhận thức cho người dân, doanh nghiệp kinh doanh đa cấp, đặc biệt là những người tham gia vào mạng lưới đa cấp biết về pháp luật về quản lý hoạt động bán hàng đa cấp nói chung và về vấn đề bán hàng đa cấp bất chính nói riêng. Đây thật sự là một đề tài có ý nghĩa cả về lý luận, thực tiễn và mang tính cấp thiết, nên tác giả đã quyết định lựa chọn để thực hiện Luận văn thạc sĩ của mình với tiêu đề đầy đủ là “*Kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính theo pháp luật Việt Nam*”. Tác giả hy vọng, các nghiên cứu trong công trình sẽ giúp các nhà xây dựng pháp luật cũng như thực thi pháp luật nhìn nhận và đánh giá một cách chính xác, đầy đủ về thực trạng pháp luật cũng như có các giải pháp hoàn thiện để giúp cho hoạt động kiểm soát hành vi bán hàng đa cấp bất chính một cách hiệu quả nhất, tạo môi trường kinh doanh lành mạnh, công bằng cho mọi chủ thể tham gia

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

I. Văn bản pháp luật

[1] Chính Phủ, Nghị định số 124/2015/NĐ-CP ngày 19/11/2015 về Sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 185/2013/NĐ-CP ngày 15 tháng 11 năm 2013 của Chính Phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong hoạt động thương mại, sản xuất, buôn bán hàng giả, hàng cấm, và bảo vệ quyền lợi người tiêu dùng;

[2] Chính Phủ, Nghị định số 40/2018/NĐ-CP ngày 14 tháng 5 năm 2014 về quản lý hoạt động bán hàng đa cấp;

[3] Chính Phủ, Nghị định số 75/2019/NĐ-CP ngày 26 tháng 9 năm 2019 về xử lý hành vi vi phạm trong lĩnh vực cạnh tranh;

[4] Chính Phủ, Nghị định số 141/2018/NĐ-CP về sửa đổi, bổ sung Điều 36 của Nghị định số 71/2014/NĐ-CP ngày 21 tháng 7 năm 2014 về Quy định chi tiết Luật Cạnh tranh về xử lý vi phạm pháp luật trong lĩnh vực cạnh tranh;

[5] Quốc Hội (2015), Bộ Luật Dân sự năm 2015;

[6] Quốc Hội, Luật Cạnh tranh năm 2004;

[7] Quốc Hội, Luật Cạnh tranh năm 2018.

II. Luận văn thạc sĩ

[8] Hà Ngọc Sơn (2006), Luận văn thạc sĩ “*Pháp luật về kinh doanh đa cấp*”, Trường Đại học Luật Thành phố Hồ Chí Minh, tr.14.

[9] Ninh Thị Minh Phương (2012), “*Pháp luật về bán hàng đa cấp bất chính ở Việt Nam*”. Luận văn thạc sĩ Luật Kinh tế, Đại học quốc gia Hà Nội .

III. Sách chuyên khảo

[10] Lê Anh Tuấn (2008), “*Pháp luật về chống cạnh tranh không lành mạnh ở Việt Nam*”, Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

[11] Lê Danh Vĩnh (2006), “*Pháp luật cạnh tranh tại Việt Nam*”, Bộ Tư Pháp, Hà Nội.

[12] Lê Danh Vĩnh (2010), “*Giáo trình Luật Cạnh Tranh*”, Nhà xuất bản Đại học Quốc gia, Hà Nội.

IV. Các bài nghiên cứu trao đổi

[13] Bộ Thương Mại (2014), “*Kiểm yếu hội thảo: Cơ quan cạnh tranh kinh nghiệm quốc tế và lựa chọn cho Việt Nam*”;

[14] Cục Quản lý cạnh tranh – Bộ Công Thương (2014), “*Thay đổi khuôn khổ pháp lý điều chỉnh hoạt động đa cấp tại Việt Nam*”, truy cập tháng 5 năm 2014.

[15] Cục Quản lý cạnh tranh - Bộ Công thương, “*Báo cáo thường niên năm 2016*”.

[16] Genk (2013), “*Tội phạm lừa đảo: Kinh doanh đa cấp*”.

[17] John Kalend (2002): “*Cơ hội thuận lợi nhất trong lịch sử loài người*”, Nxb Hà Nội;

[18] House of Representatives of the United state of America (2003), Anti – Pyramid Promotional Scheme Act of 2003, pg25.

[19] Lê Bí Bo (2016), “*Hoàn thiện pháp luật nhằm nâng cao hiệu quả quản lý bán hàng đa cấp*”, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật số 4;

[20] Nguyễn Văn Vinh (2016), “*Thực trạng vi phạm pháp luật về kinh doanh đa cấp ở Việt Nam và giải pháp khắc phục*”, Tạp chí Khoa học giáo dục Cảnh sát nhân dân số 83

V. Các website

[21] <http://dangcongsan.vn/kinh-te/nang-cao-hieu-qua-chong-hanh-vi-ban-hang-da-cap-bat-chinh-hien-nay-401495.html>;

[22] <http://doanhngiepvn.vn/con-bao-lua-dao-mang-ten-thien-ngoc-minh-uy-d67624.html>;

[23] <http://moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/nghien-cuu-trao-doi.aspx?ItemID;>

[24] <http://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/tai-chinh-doanh-nghiep/ca-nuoc-chi-con-36-doanh-nghiep-da-cap-128115.html>;

[25] <http://vietnamnet.vn/vn/kinh-doanh/ban-hang-da-cap-o-vn-buc-tranh-sang-toi-277993.html>;

[26] <http://www.moit.gov.vn/tin-chi-tiet/-/chi-tiet/lich-su-phat-trien-cua-nganh-ban-hang-%C4%91a-cap-8105-1702.html>;

[27] <http://www.moj.gov.vn/qt/tintuc/Pages/nghien-cuu-trao-doi.aspx?;>

[28] [http://www.sponsell.com/2012/04/ban-hang-da-cap-bat-chinh-la-gi/;](http://www.sponsell.com/2012/04/ban-hang-da-cap-bat-chinh-la-gi/)

[29] <https://123doc.org//document/4299807-cac-yeu-to-anh-huong-den-noi-dung-cua-phap-luat-hien-nay-mon-li-luan-nha-nuoc-va-phap-luat.htm>;

[30] <https://baomoi.com/35-doanh-nghiep-ban-hang-da-cap-da-bi-xu-phat/c/22015463.epi>;

[31] <https://tuoitre.vn/hoi-nhap-kinh-te-quoc-te-la-dong-luc-phat-trien-xa-hoi-1214575.htm>;

[32] https://vi.wiktionary.org/wiki/ki%E1%BB%83m_so%C3%A1t#Ti%C3%A9ng_Vi%E1%BB%83t;

[33] <https://vnexpress.net/tin-tuc/phap-luat/truy-to-tap-doan-lua-dao-lien-ket-viet-3704494.html>;

[34] <https://vov.vn/kinh-te/doanh-nghiep/xu-phat-490-trieu-dong-4-doanh-nghiep-ban-hang-da-cap-702794.vov>.

